

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

בהר - בחוקותי

ה'תש"פ

חזק

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל:

leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

ועי' תמיהת אוה"ח הק' שעדיין יש לשאול, מדוע בחר דווקא במצות שמיטה ללמוד דווקא ממנה על כל המצוות שגם הן ניתנו כלליתיהן ופרטיהן מסיני.

ועיקרי דבריו, שע"י קבלת התורה בהר סיני, נחלטה עבורנו הארץ, ולכן דווקא בשמיטת הארץ נאמר הר סיני.

ולעטר דבריו של ר' חיים בן עטר יש לומר לעומקו של מקרא, שהוזכר הר סיני דווקא במצוות השמיטה, שהיא המצווה היחידה שעל ידה נהיה פנויים לעסוק בתורה שניתנה מסיני.

אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְּתָה הָאָרֶץ
שַׁבַּת לֵה' (כה, א-ב')

מבאר אוה"ח הק', אכן נתכוון ה' לומר סמוך לזכרון הנתינה [נתן לכם], שיוור לה' בארץ [ושַׁבְּתָה הָאָרֶץ שַׁבַּת לה'].

כלומר, שישירו ממתנת הארץ שביעית לה'.

בהר

וַיִּדְבַּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּהַר סִינִי
לֵאמֹר: {ב} דִּבַּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תֵבֵאוּ אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְּתָה הָאָרֶץ
שַׁבַּת לֵה'
(כה, א-ב')

בְּהַר סִינִי וְשַׁבְּתָה הָאָרֶץ

ברש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני. לחדד שאלתו של רש"י יש להוסיף מילה אחת. דווקא. מה ענין דווקא שמיטה שהזכיר בה שניתנה בסיני, ולא הזכיר כן בשאר המצוות שניתנו בסיני.

ולסיכום דבריו, מכיון ששמיטה נכתבה כאן עם כל כללותיה ופרטיה, וציין הכתוב שניתנה כך בסיני, בא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני ניתנו כולם עם כללותיהן ודקדוקיהן.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

כל רכושו ולא שייר לעצמו דבר, אין מתנתו מתנה. ואם שייר קרקע כל שהיא או מיטלטלין, מתנתו מתנה, ואינו יכול לחזור בו. [וכמפורש בשו"ע חשן משפט סימן רמ"ו]

כלומר השיור מחזק ונותן תוקף למתנה, שתהיה מתנה גמורה ומוחלטת. ואם בשכיב מרע כך, במלך חי וקיים על אחת כמה וכמה.

ולעומקו של מקרא אָמַר, ששיור השביעית ממתנת הארץ, היא דוגמא לבריאה כולה.

כיצד: מהבריאה כולה שייר הקב"ה לעצמו את השמים, והארץ נתן לבני אדם. כמובא בתהלים (קטו, טז) **הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם.**

ומהארץ כולה שייר הקב"ה לעצמו את השמיטה שנאמר שבת לה', והשאר מתנה לבני י.

ומהשמיטה שייר הקב"ה לעצמו את העמל בתורה, שהוא תורה לשם שמים, כליל לה', והתבואה נתן לבני

ובהמשך כתב אזה"ח הק', והצצתי וראיתי כי אלהים חשבה לטובה בסדר מעשה זה, כי אם היה ה' נותן הארץ על תנאי [שישמרו שמיטה], בהבטל התנאי תבטל המתנה.

ובמה שאמר ושבתה הארץ שבת לה', עשה שיור לה', [שמתוך מתנת הארץ, ישירו שביעית לה'].

מעתה, כשישלחו יד בשיור לא מפני זה תבטל המתנה אלא עליהם לפרוע כל העולה בשיור, והעד הנאמן מה שאמר הכתוב (לקמן כ"ו ל"ד) אז תרצה הארץ את שבתותיה את אשר לא שבתה וגו', ומעתה אין ביטול למתנת הארץ עד עולם. ע"כ דבריו.

ולהאיר בדבריו לגבי השיור לה', יש לומר, שמה שאמר שהשיור לה' הוא שביעית, יש כאן לשון נופל על לשון השנה השביעית, ושביעית מהמתנה, אחת משבעה חלקים. כעין שש שביעיות לכם ושביעית אחת לה'.

ודומה שעשה הקב"ה שיור זה כעין שיור של מתנת שכיב מרע, שאם נתן

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

ועל זה נאמר כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת, שהיא מעמידה את כל העולמות.

וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שָׁבֹת לַה'.

יש לשאול, מה ראה הקב"ה כל ששנים ליטול את הארץ מאתנו ולהחזירה לנו בתום השנה.

ושמא יש לומר, כשם שפירש רש"י בתחילת בראשית "כח מעשיו הגיד לעמו", שאם יאמרו הגויים לסטים אתם וכו' נאמר להם של הקב"ה היא, ברצונו נטלה מכם וברצונו נתנה לנו.

וכך ייאמר להם, תדעו שכך הוא, כי גם עם עבדיו יעשה כן, ברצונו נוטלה מאתנו לשנת השמיטה, וברצונו מחזירה לנו לאחריה.

ועוד יש לומר, ככתוב אֶרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ הֵרַשׁ אֹתָהּ תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה. (דברים יא, יב).

אדם שנאמר וְעָשָׂתָּ אֶת-הַתְּבוּאָה לְשָׁלֵשׁ הַשָּׁנִים.

יוצא איפוא שיש כאן שיוור מתוך שיוור מתוך שיוור. וכל שיוור מעמיד ומקיים את המתנה שממנה נשתייר: **שמים** מהבריאה שמיטה מן הארץ ותורה מן השמיטה.

ועל דרך הצח נאמר שלזה כווננו בפיוטי הסליחות **ואין לנו שיוור רק התורה הזאת**. שמכלל הבריאה נשתיירה התורה הק' **כדבר המעמיד ומחזק לכל הבריאה כולה**.

ואשר על כן יבן על נכון גם לכך מה שאומרים תורה מן השמים. שלא רק נתקבלה מן השמים, אלא גם נשתיירה שיוור אחר שיוור מן השמים.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלכן חברו כל השוירים יחדיו. **שישבות האדם בשביעית כדי שיעסוק בתורה לשם שמים**, ובזה יקיים ויעמיד מוסדי ארץ ושמים.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וְכִי תֹאמְרוּ מֵה־נֹאכַל בְּשָׁנָה
הַשְּׂבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֹאסֵף
אֶת־תְּבוּאָתָנוּ: וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי
לְכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׂשִׁית וְעָשִׂתָ אֶת־
הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים (כה, כ-כא')

דְּרָשֵׁת וְעָשִׂתָ

וְעָשִׂתָ אֶת־הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים.
יֵשׁ לִיתֵן טַעַם לְמִי יִתְכוּן בְּאִמְרוֹ
וְעָשִׂתָ.

אִם כּוּוֹנְתוֹ לְתֵלוֹת הַשַּׁפַּע בְּהַמְצָנָה,
הוּא הַקַּב"ה, מְדוּעַ לֹא יֹאמֵר בְּמִקּוֹם
וְעָשִׂתָ וְעָשִׂיתִי. וְכַגּוֹן: וְעָשִׂיתִי אֶת
הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים.

וְאִם כּוּוֹנְתוֹ לְבִרְכָה, מְדוּעַ לֹא יֹאמֵר
וְעָשִׂתָ. כַּגּוֹן וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי וְגו'
וְעָשִׂתָ הַבִּרְכָה אֶת־הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ
הַשָּׁנִים.

וְאִם כּוּוֹנְתוֹ לְאֵרֶץ הַמְצַמִּיחָה, גַּם
לְכַאֲרָה הִיא רְאוּיָה לִמְדוּעַ וְעָשִׂתָ אֶת
הַתְּבוּאָה וְלֹא וְעָשִׂתָ.

לְפִשְׁטוֹן שֶׁל דְּבָרִים יִדְבַר הַכְּתוּב עַל
הַשְּׂגָחַת ה' עַל אֶרְצוֹ מִתְשָׂרֵי וְעַד
תְּשָׂרֵי.

וְלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ
לוֹמֵר כִּי הַכוּוֹנָה לְשָׁנַת הַשְּׂמִיטָה.
שֶׁאֲחַת לְשַׁבַּע שָׁנִים, נוֹטְלָה מִמֶּנּוּ
לְבַחֹן אֶת אֶרְצוֹ וְלִיתֵן עֵינָיו בַּה
לְרִאוֹת הַמְרוּצָה הִיא לְבִנְיָו. אֲשֶׁר עַל
כֵּן נִקְרָאת אֶרֶץ, שְׂצָרִיכָה לְהַתְרַצוֹת
לְיוֹשְׁבֵיהָ.

וְעֵינָיו ה' אֵלֶיךָ בַּה מְרִשִׁית שְׁנַת
הַשְּׂמִיטָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה וּבִסּוֹף הַשָּׁנָה
בְּרִאוֹתוֹ כִּי אִזּוֹ תִרְץ אֶת שְׁבַתֹתֶיהָ
בְּהַשְׁמָה מֵהֶם, מַחְזִירָה לָנוּ לְהִיּוֹת
שְׂעָרֵי הַרְצוֹן פְּתוּחִים בַּה כְּנֶגֶד הָאֶרֶץ
הַעֲלִיוֹנָה, לְהוֹרִיד שַׁפַּע רַחֲמִים מִן
הַשָּׁמַיִם לְכָל יוֹשְׁבֵיהָ.

וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד תִּרְמוֹז הַמְלָה בְּהַשְׁמָה
עַל שֵׁם ק' מַע"ב שְׁמוֹת הַיּוֹצֵאִים מִן
הַפְּסוּקִים וְיִסַּע וְיִבֵּא וְיִט [שְׁמוֹת י"ד
יט-כא'] הֲלֹא הוּא הַשֵּׁם הַק' מִבֶּשׂ הוּא
הַמְּלֹאךְ הַמְּמוּנָה עַל בְּחִינַת הָאֶרֶץ,
כְּשֶׁשְׁנֵי הַהֵי"ן הֵן אוֹתֵיּוֹת מִשֵּׁם הַשֵּׁם,
הַמְּכֻוֹנּוֹת כְּנֶגֶד הָאֶרֶץ הַתְּחַתּוֹנָה וְהָאֶרֶץ
הַעֲלִיוֹנָה.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וכן יודיע בזה צִדְקַת הארץ הנאמנה לציוויו, ובזה תתקן אשר פגמה בהמרותה פי אדונה בימי חלדה הראשונים, עת הוציאה עץ עושה פרי ולא עץ פרי כפי שְׁצֻדָתָהּ. ועתה יודוע לעין כל כי תִקְנֶה חטאה והיא כבראשונה.

ואשר על כן נאמר (כה,ב') **וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָהּ**. והוא גם מלשון **תשובה**. שבוה **שבתה הארץ את שבותה** כעין מה שנאמר וְשָׁב ה' אֲלֵהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרָחֳמֶיךָ (דברים ל, ג'). שחזרה בתשובה והיא נאמנה כבתחילה.

ולכן אמר הקב"ה בלשון שמשמעת **לשלוש** אופנים לברכת **שלוש** השנים.

- א. וְעֲשֵׂת הַקֶּבֶ"ה,
- ב. וְעֲשֵׂת בְּרַכַּת הָאָרֶץ,
- ג. וְעֲשֵׂת הָאָדָם.

והם שלוש שנים יתרות על השש שלפני השמיטה והיובל, ויחד הן **תשע**. וזה שאמר וְעֲשֵׂת, שהוא לשון **תש"ע**.

ואם כוונתו לאומרים מה נאכל, מדוע לא יאמר **ועשיתם** את התבואה לשלש השנים.

ועל כל הנ"ל יש לומר שבהיות מצות השמיטה והיובל **מבחן האמונה**, יִמְנַע מְצֻנָה השפיע כל חשש ספק **מקטני אמונה** שבדור, שמא ירחיק הטובה ממטיבה, ויאמרו על תבואת שלש השנים שהיא מכח הברכה, או מכח הארץ, או מכח האדם, ולא מכח הבורא.

לכן אמר וְעֲשֵׂת. שהיא הוראה של **כולם** גם יחד. **ועשיתי, ועשתה, ועשיתם**.

ומה שלא אמר **ועשיתי** את התבואה, כדי להכיר טובה למכירים בטובתו. **הם גבורי כח עושי דברו** המפקירים שדותיהם ומאמינים בחי העולמים שישפיע עליהם ברכת השנים.

ובאמרו וְעֲשֵׂת, יתכוון לְמִצְוָה וְלְמִצְוָה כאחד.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וגו' נותן לכם ביום הששי לחם יומים וגו', כגוונא דא וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו'.

ותרגומו: מדוע כתב **ועשת**, **ועשתה** היה לו לכתוב. אלא להוציא ה', שיש לה שמטה ומנוחה ולא עושה מעשה.

וכבר תמה על כך מוהרצ"ו בהגהותיו שדברי הזהר אינם מובנים, שהרי אין הבדל בין **ועשת לועשתה** ששניהן לשון נקבה, והכתוב מעיד **ועשת**, שאע"פ שהיא לשון נקבה כן עושה את התבואה לשלש השנים. ומה הוא שכתב הזהר הק' שמטה ונייחא, ולא **עביד עבידתא**.

ועוד תמה, שברוך הוא מלשון ספירת היסוד והוא דוכרא שהוא לשון זכר, והוא כנגד וצויתי את ברכתי, והברכה תבוא רק בהצטרף אֶתָּה יחד ספירת המלכות שהיא נוקבא, ומדוע אם כן לא תכתב לשון נקבה **ועשתה**.

ולעומקו של מקרא יש לומר מה שכתב הזה"ק **שמטה ונייחא, ולא עביד עבידתא**, לא מצד לשון נקבה נגעו בה, אלא מצד האות ה' לבדה

ועל דרך הצח ייאמר: ר"ת ערב שביעית תשבת. להראות גודל הנס. שלא רק ועשת את התבואה לשלש השנים, אלא גם לשלש השנים והותר. שנכלל בהם גם ערב שביעית.

ועוד על דרך הצח: **ועשת** לשון חוזק, כמו **עשת** הברזל. כן כאן יעשה את השביעית **עשת האמונה**.

ועוד י"ל **ועשת** מלשון תפנה אל תפילתה. **תשע** אל **שוועתה**. **ותשע** אל שוועתה של כנסת ישראל להרבות את הברכה.

ועל דרך הרמז ירמוז הכתוב שהברכה תהיה בבחינת מוסיף והולך. ולכן כתב **ועשות ולא ותעש**. כי **ועשות** בגימ' הם מספרים עולים. ו'= 6 , ע'= 70 , ש'= 300 , ת'= 400 . לומר לך **ועשות** את התבואה בדרך של מוסיף והולך.

ועל דרך הסוד, מובא בזה"ק (ויקרא דף ק"י עמ' ב') **ועשות**, **ועשתה** מְבַעֵי ליה, מאי **ועשות**. אלא לאפקא ה', דאית לה **שמטה ונייחא, ולא עביד עבידתא**. פתיב (שמות טז) ראו פי יל'

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

ה'שְׁשִׁית'.

וזאת כוונת הזהר הק', מדוע נאמר וְעָשָׂתָּ וְלֹא וְעָשִׂיתָ, כי הה"א נחה ונשמטת, ואין בה מעשה, ואילו השמיטה עצמה אע"פ שהיא נחה ונשמטת יש בה מעשה הברכה לשלש השנים.

ועל דרך הרמז, כן נרמז הדבר במילה וְעָשָׂתָּ. עָשָׂתָּ בגימטרי' קטנה היא 5 שהיא האות ה'. לכן ו' עָשָׂתָּ ירמוז ל-ו'ה'. כשתי אותיות האחרונות של שם ה'. והם יסוד מלכות, כי ו' יורה על יסוד וה' תורה על מלכות. ויחד יצטרפו למעשה שפע הברכה כהגהות מוהר"ח"ו והארי ז"ל.

וְאִישׁ כִּי-יִמְכַר בֵּית-מוֹשָׁב עִיר חֹמָה וְהִתְהַלַּח גְּאֻלְתּוֹ עַד-תָּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלְתּוֹ:
(כה, כט')

מבאר אוה"ח הק', שנתן הכתוב טעם לדבר איך יהיה הדבר הזה שימכור ה' אחוזתו בית הבחירה. והוא אומרו וְאִישׁ זה הקדוש ברוך הוא, כִּי-יִמְכַר בֵּית-מוֹשָׁב פירוש בית שבו מושב

נגעו בה. ולשון נופל על לשון יש כאן.

שהאות ה' היא הברה נשמטת ונחה ואינה נשמעת. ולכן לא אמר קרא ועשתה אלא וְעָשָׂתָּ ואע"פ ששתיהן לשון נקבה, כדי שיורה הדבר על שְׁמִטָּה ממש שיש בה עשייה לשלש השנים, וְנִיחָא ממש שיש בה עשייה לשלש השנים.

ואין הכי נמי, הברכה שהיא מן היסוד שהוא דוכרא בלשון וצויתי את ברכתי תצא אל הפעל יחד עם ספירת המלכות שהיא נוקבא בלשון וְעָשָׂתָּ, בברכה כפולה ומכופלת בשנת שְׁמִטָּה וְנִיחָא דְעֵבִיד עֵבִידָתָא לשלש השנים.

ולעומקו של מקרא, יש לומר שלכן הביא הזה"ק את הפס' של המן לסיוע. ראו פי י' ג' נותן לְכֶם בַּיּוֹם ה'שְׁשִׁי לְכֶם יוֹמִים גּוֹ', כְּגוֹנָא דָא וְצוֹיְתִי אֵת בְּרַכְתִּי לְכֶם בַּשָּׁנָה ה'שְׁשִׁית' גּוֹ'.

ומה שנאמר במן ה'שְׁשִׁי וכן מה שנאמר בשמיטה ה'שְׁשִׁית' הן הם יורו על צירוף מלכות ויסוד ה'ו', שהם יסוד ומלכות למפרע. ה'שְׁשִׁי'

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

שנות גלות נקראים על שמו, **אלפים**
שנות משיח.

כמובא בסנהדרין צז, תנא דבי אליהו
ששת אלפים שנה הוי עלמא שני
אלפים תוהו שני אלפים תורה **שני**
אלפים ימות המשיח.

ופירש רש"י שלאחר שני אלפים תורה
הוה דינו **שיבא משיח ותכלה הגלות**
ויבטל **השיעבוד מישראל**. וזה
שנאמר **ימים, תהיה גאולתו**.

ועל דרך **הצח**, המילה **ימים** מוטעמת
בטיפחא, והיא כעין הפסקה קלה. ובזה
אינה מחוברת וסמוכה כל כך
לשאחריה. וכך תקרא **ימים, תהנה**
גאולתו.

וכאומרו, **ימים**, אלפים שנות משיח,
ולאחריהם **תהנה גאולתו**. ומה
שמפסיק **בטיפחא** יאמר תהיה
גאולתו מכל מקום, גם אם יתארכו או
יכלו הימים, **תהנה גאולתו** מכל מקום
בעת שיעלה רצון מלפניו.
והטיפחא תלמד כי **כטפה** בינינו ובין
גאולתנו הנכספת. **בב"א**.

אלקים זה בית המקדש, **עיר חומה** זו
ירושלים, **והיתה גאולתו**.

וביאור דבריו הם שמכירתו היא
גאולתו, על דרך שאמרו שפך חמתו
על עצים ואבנים, ועל ידי כך יש תקוה
ושבו בנים לגבולם.

ותימה שלא המשיך אוה"ח הק' לבאר
כיצד יהיה סדר הגאולה לפי המשך
הפסוק: **עד-תם שנת ממקרו ימים**
תהנה גאולתו.

ואשר על כן מקום נמצא בו
להתגדר ולהמשיך את פירושו
ממקום שפסק, ולומר לעומקו של
מקרא:

עד-תם שנת ממקרו של בית
המקדש לזרים תימשך גלותנו, וכמה
תימשך ימים. ומיעוט רבים שניים.
וכדאמר דוד המלך ע"ה בתהלים צ, ד':
כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול כי
יעבר, הרי אלפיים שנות גלות. והם
הנקראים **אלפים שנות משיח**, כי
בסיומם יבוא משיח. ולכן כל האלפים

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

לידו ויקיימנה את עבודת אדונו. מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', ולא יצפה מתי אדונו יעשה מבוקשו. ובדבר זה משתבח הקב"ה ואומר עבדי הם. שמצפים למלא רצוני. ואף כי צריכים הם לישועתי גם בזה יכוונו לשמי.

**וְאֶבֶן מִשְׁפַּחַת לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם
לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ (כו, א')**

וְאֶבֶן מִשְׁפַּחַת פִּירֵשׁ רִשׁ"י ואבן משכית. לשון כסוי, כמו ושכותי כפי (שמות לג, כב.), שמכסין הקרקע ברצפת אבנים: להשתחות עליה. אפילו לשמים, לפי שהשתחואה בפשוט ידים ורגלים היא ואסרה תורה לעשות כן, חוץ מן המקדש.

לפשטן של דברים העולה מפירושו שאין האיסור על אבן מסוימת הנקראת משכית. כי משכית אינו שם של אבן, אלא תיאור מה עושה האבן. ולפירושו האבן היא כיסוי שמכסה את הקרקע על מנת להשתחות על האבן בפשוט ידים ורגלים.

**או-דדו או בן-דדו יגאלנו או-
משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו
או-השיגה ידו ונגאל: (כה, מט')**

כאן רמז למלך המשיח. דדו הוא דוד המלך, ובן-דדו הוא משיח בן דוד שיבואו שניהם יחד עם משה ואהרון ואליהו הנביא בסוף יומיא.

**כי-לי בני-ישראל עבדים עבדי
הם וגו'. (כה, נה')**

יש לשאול מדוע אמר הכתוב עבדי ולא בני. שהרי לא בא הכתוב אלא לשבח את ישראל ולא לגנותם, ולכאורה השבח היותר גדול לומר בני הם.

אלא יש לבאר ולומר, שאכן, כוונת מלכו של עולם לרומם ולשבח את בניו באמרו עבדי הם. וכדברי האוהב ישראל מאפסא. שעבודת העבד נבחנת במה שהעבד עושה את עבודת רבו, ולא במה שרבו יעשה את עבודת עבדו.

ועל פי הדברים האלה העבודה הנרצית היא שיצפה העבד מתי תבוא

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

מקור הקדושה המתפשטת על פני כל האדמה, ואין כל איסור להשתחוות במקדש על האבן.

אך בהיותו יוצא מן המקדש, יתמעט הַרְגֵשׁ הקדושה, ורק פיסת האדמה אשר לה' תאיר נשמתו, עד כי ישוב אליה לעת פקודתו. לכן לא יכסנה באבן בעת השתחוותו. כי האבן תרחיק הַרְגֵשׁ דביקותו.

ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא.

כמובא במדרש רבה (בראשית פרשה לו) אָמַר רַבִּי פְּרָכְיָה, חָבִיב מִשָּׁה מִנְחָה, נָח מִשְׁנַקְרָא אִישׁ צְדִיק, נִקְרָא אִישׁ אֲדָמָה, אָכַל מִשָּׁה מִשְׁנַקְרָא (שמות ב, יט): אִישׁ מִצְרַיִם, נִקְרָא (דברים לג, א): אִישׁ הָאֱלֹהִים.

ועל דרך הרמז, ירמוז נח לעובדי האדמה ונחיים ממנה בשמיטה. ומשנחיים, עולים בדרגת חביבותם ונקראים משה איש האלהים. שמניחים את ענייני האדמה ועוסקים

ומכיון שרק במקדש מותר להשתחוות כן, (שפתי חכמים), אסרה התורה להשתחוות על אבן משכית המכסה את הקרקע חוץ למקדש.

והוינן פה, מדוע יקשור הכתוב איסור אבן משכית עם פרשת בהר.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח יש לומר, בהיות פרשת בהר עוסקת בענייני שנת השמיטה, ושעל ידי שמירת השמיטה העובד מתקרב ומתדבק באלהיו, ותחת היותו איש האדמה, נהפך הוא עתה להיות איש האלקים, אם יכסה האדמה באבן כדי להשתחוות עליה אפילו לה', על ידי כיסוי האדמה באבן מתרחק הוא מן ההרגש של קרבת אלקים לי טוב.

כי בזה מסיח דעתו מן הקרקע ומקריאת אלהיו כי לי הארץ. ולא עוד ויכול להתדבק באלקיו דרך אדמתו ויבול שמיטתו.

ואשר על כן במקדש אין חשש להסחת הדעת מן הקדושה, באשר שם

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

אך עדין יש ליתן טעם מדוע דווקא יחתום הפסוק פרשה זו. ומדוע אמר **שְׁבַתְתִּי** בלשון רבים.

ולעומקו של מקרא יאמר, שבזה נעץ סוף פרשה בתחילתה ותחילתה בסופה. לגלות חיבת השבת וחיבת הארץ.

ושְׁבַתְתִּי האמורות כאן אינן רק שבתות השנה של שבת בראשית. אלא הן גם רמז לשבת הארץ. לשמיטה.

ואשר על כן נאמרו בלשון רבים. **שבתותי**, שבת בראשית ושבת הארץ. ולכן הסמיך הכתוב ומקדשי תיראו. לומר לך, כשם שאין לבכם גס במקדשכם, אע"פ שאתם נמצאים אצלו תדיר, כן לא יהיה לבכם גס בשבתותיכם.

לא של בראשית ולא של הארץ.

שיהיו בעיניך כחדשים מדי יום ביומו.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן הסמיך **את-שְׁבַתְתִּי תִשְׁמְרוּ** ומקדְשֵׁי תִירְאוּ לְאָבְן מִשְׁפָּיִת לומר

בענייני שמים, להקדיש שְׁבַתְתֵם לְמִשְׁבַּתְתֵּם.

וידויק על דרך הצח בלשון ר' ברכיה במדרש הנ"ל. **חָבִיב מִשֵּׁה מִנְחָה**. שלפשוטו יאמר שחביב משה יותר מנח. אך מדרשו הוא כאומרו: חביבה דרגת משה מִתּוֹךְ דַּרְגַת נח. שמתוך שנחים בשמיטה מגיעים לדרגת **מִשֵּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים** ומתקיים בהם ישמח משה במתנת חלקו.

את-שְׁבַתְתִּי תִשְׁמְרוּ ומקדְשֵׁי תִירְאוּ אֲנִי ה': | (כו, ב')

יש ליתן טעם מדוע יחתום פסוק זה את פרשת בהר.

ושמא יש לומר, מאחר ודבר בשבח העבד לה', הזכיר שבת ומורא מקדש שבהם ניכר העבד ביותר. והם שבתות השנה כפשוטן שבזה ניכר העבד, ששוכת מכל ענייניו בעבור האדון.

ומקדשי תיראו, שאע"ג שתדיר העבד אצל רבו, אין לבו גס בו. ולכן נקראת העבודה במקדש מורא מקדש.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

בחוקותי

אִם-בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת-מִצְוֹתַי
תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם: (כו, ג')

מובא בתורת כהנים מאי דכתיב
אִם-בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ מלמד שהמקום
מתאווה שיהיו ישראל עמלים בתורה.

ויש ליתן את הדעת היכן ירמוז
הכתוב שֶׁבְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ הכוונה לעמל
התורה.

ושמא יש לומר על פי הזהר הק'
בראשית פר' ויחי רכ"ג עמ' ב', תאנא,
(קהלת א) מֵה יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל
עֲמָלוֹ, יְכוֹל אִף עֲמָלָה דְּאוֹרֵייתָא
[שאין יתרון לאדם?] תְּלִמוּד לְוִמֵר
שְׂעֵמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. [תחת השמש
אין לו יתרון בעמלו, אך מעל השמש
יש לו יתרון] שְׂאֵנִי עֲמָלָה
דְּאוֹרֵייתָא, דְּלַעֲיֵלָא מִן שְׁמֵשָׁא הוּא.

מצינו אם כן שעמל התורה נקרא
לְעֵילָא מִן שְׁמֵשָׁא. והכוונה שהוא
לעילא מחקות שמים וארץ. ועמל
התורה הוא שמעמיד חוקות שמים
וארץ. כפי שנאמר בירמיהו

לך, שאם אין אתם משתחווים על אבן
משכית בכך אתם מיקרים את שמיטת
הארץ, וסיים ומקדשי תיראו,
שבמיקדשי אתם מותרים לעשות כן.
וסיים אֲנִי ה' כפירוש רש"י אני ה'
נאמן לשלם שכר. ומה הוא השכר,
שמתוך ששומטים את הקרקע הופכים
אתם מאיש האדמה להיקרא אִישׁ
הָאֲלֵהִים.

ועוד על דרך הצח נאמר אל תקרי
ומקדשי תיראו אלא מקדשי. שהן
הרבה קדושות. של כל שבת ושבת
ושל כל יום ויום בשנת השמיטה.

וסיים אֲנִי ה'. שבזה נבחנו אתם
שאתם עבדי ולא עבדים לעבדים, וזה
הוא השכר האמור בעניין.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

אָמַרְתָּ הַזֹּאת נַעֲמִי. דָּא הוּא נַעֲמִי
דְּאוּרִינְתָא.

ולעומקו של מקרא נראה לפרש
כך את המשך הפסוק, וְאֵת-מִצְוֹתַי
תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם. מאי וְעֲשִׂיתֶם
אֹתָם, הרי כבר נאמר תִּשְׁמְרוּ. אלא
וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם את מִצְוֹתַי באותה
נעימות של עמל התורה. נעימו
דאורייתא.

והיינו מה שנאמר בתורת כהנים
שנתאוה המקום לעמל התורה.
המעמיד חוקות שמים וארץ, כפי
שנתאוה לכל מעשה הבריאה, ואשר
על כן מסר לנו את עמל התורה להיות
במתיקות ונעימות, בנעימו
דְּאוּרִינְתָא. והיינו דכתיב אִם-בְּחֻקֵּי
תִּלְכוּ.

וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם
וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּימְתִי אֶת-
בְּרִיתִי אִתְּכֶם: (כו, ט')

פירש רש"י אֶפְנָה מכל עיסוקי לתת
שכרכם. והיא מידה כנגד מידה

(לג, כה) אִם-לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה
חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא-שָׁמַתִּי.

ועוד יש ליתן טעם היכן נרמז
שהמקום מתאוה לכך. ויש לומר לפי
שבחוקות השמים והארץ נאמר
(בראשית ב, א'-ב') וַיִּכְלֹו הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ וְכָל-צְבָאָם וַיִּכְלֹו אֱלֹקִים וּתְרַגְמָם
בירושלמי וַיִּכְלֹו וְחַמִּיד, שְׁחַמַּד
הקב"ה את כל אשר עשה.

יוצא איפוא שאותה חמדה שחמד
הקב"ה את מעשה הבריאה היא אותה
החמדה שחמד את עמל התורה
המעמיד חוקות שמים וארץ.

וכן מובא בזהר חדש מדרש רות
וּתְלַכְנָה שְׁתֵּיכֶם [שתי התורות שבכתב
ושבע"פ] לְאֵן הִלְכוּ. לְשָׂאָר עֲמִין
[ליתן להם התורה ולא רצו] עַד
דְּקִימוּ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְּסִינַי. פִּינּוּן
דְּנַחְתּוּ תוֹרָה שְׁבַכְתּוּב וְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה,
מִיָּד וּתְהוּם כָּל הָעִיר עֲלֵיהוֹן וְתֵאמְרֵנָה
הַזֹּאת נַעֲמִי.

אֲדַעְזַע כּוּלֵי עֲלָמָא, וְאָמְרוּ, דִּין הִיא
אוּרִינְתָא חֻמְדָּה גְבוּזָה. מִיָּד וְכָל הַעָם
רוֹאִים אֶת הַקּוּלוֹת וְאֶת הַלְפִידִים בְּדִין

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

אותנו. ויש ליתן דעת מהו **שיולכנו** ויעמידנו.

ויש לפרש על פי הסוד, כפירוש ה"אוהב ישראל" מאפטא בפרשת ניצבים, שבתפילתו הולך האדם מדרגה לדרגה, מאצילות שבמלכות לאצילות שביסוד מאצילות שביסוד לאצילות שבהוד ומשם לאצילות שבחסד וכן כל הדרגות כולם עד אשר מגיע לדרגה הגבוהה ביותר של **אצילות שבכתר**, ומשם לאצילות **שבאצילות**, עד **כסא הכבוד**, שם אין לו הליכה אלא אלא **עמידה בלבד**, אשר על כן התפילה נקראת עמידה.

ולפי הדברים האלה יש להבין ואולך אתכם מדרגה לדרגה עד אשר אין עוד אפשרות אלא **לעמוד** בתפילה לפני כסא הכבוד והוא קוממיות האמור בענין. וזהו **ואולך אתכם קוממיות**. והוא שכר חלף עבודתכם, ששכר מצוה מצוה, וחלף שתהיו עמלים בתורה תקבלו שכר מצוה מצוה, ושכר העמל בתורה שתגיעו עד כסא הכבוד בתפילה.

לטובה, כשם שאתם פיניתם עצמכם מכל עיסוקים כדי לעמול בתורה כן ופניתי אליכם, אפנה מכל עיסוקי לתת שכרכם.

ועל דרך הצח, אלו ארבע לשונות של נתינת השכר. **וּפְנִיתִי וְהִפְרִיתִי וְהִרְבִּיתִי וְהִקְיַמְתִּי**.

וידויק למען. בשלמא **וְהִפְרִיתִי וְהִרְבִּיתִי וְהִקְיַמְתִּי** הרי שכר אמור. ואילו **וּפְנִיתִי** הרי הוא כהכנה לשכר.

ויש לומר שאין לך שכר גדול מזה של **וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם**. שהוא הגילוי היותר גדול לאחר ההסתר פנים של הגלות. וכל שאר השכר נגזר מזה. ועל זה התפלל דוד המלך ע"ה (תהלים סט, יז) **עֲנֵנִי ה' פִּי-טוֹב תִּסְדָּדַךְ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֶה אֵלַי**.

ואולך אתכם קוממיות
(כו, יג)

לכאורה מצינו כאן תרתי דסתרי. **ואולך** כוונתו **שיולך** אותנו. **קוממיות** כוונתו שמקים ומעמיד

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

לאבן עזרא לפירושו הראשון, תלכו עמי בגבורה וניצוח כביכול סומכים אתם על גבורתכם, ואינכם נכנעים לפני, אף אני אלך עמכם בגבורה וניצוח עד יפנע לבבכם.

אבל לפירושו השני של האבן עזרא שהוא לשון מקרה, כביכול לא ידו נגעה בנו, לא יובן כלל המדה כנגד מדה.

שהרי הם לכאורה כדברי כפירה ואיך יתפרשו. **אם תלכו עמי במקרה**, לומר לא ידו נגעה בנו, הכיצד יעלה על הדעת שיאמר הקב"ה **אף אני אלך עמכם כד**, הכיצד ילך עמנו במקרה והם דברי כפירה ובודאי לא יכתיב **הקב"ה כד על עצמו**.

אלא יש לומר כי לפי האבן עזרא יובן שדרך הנהגתו בענין זה תהיה גם על דרך מדה כנגד מדה אלא שלא מצד הקב"ה אלא מצד מה **שיעזור עיניהם** מלראות את ההשגחה.

הם אומרים לא ידו נגעה בנו, וההשגחה תגע בהם גם תגע, אך

ואם-תלכו עמי קרי (כו, כא')

יש ליתן את הדעת לפירושים השונים שנתנו למילה קרי.

רש"י פירש לפרקים וכן **מניעה**. **אונקלוס** תרגם קשיו. וכוונתו בקשיות עורף.

ר' אברהם אבן עזרא מביא שני פירושים. האחד **גבורה וניצוח**, והשני לשון **מקרה**. כביכול לא ידו נגעה בנו.

ומצינו שהקב"ה נוהג מידה כנגד מידה בין לטוב בין למוטב. כאומר: **ואם-בזאת לא תשמעו לי והלקתם עמי בקרי: והלקתי עמכם בתמת-קרי** (כו, כז-כח').

ויש איפוא ליתן טעם מה המידה כנגד מידה לכל אחד מן הפירושים. **לאונקלוס** תלכו עמי בקשיו קשיות עורף, אף אני אלך עמכם בקשיו.

לרש"י תלכו עמי לפרקים, פעם תקיימו מצוותי ופעם לא, וכן אם **תמנעו** עצמכם מלעבדני, אף אני אלך עמכם לפרקים וכן **אמנע** מלעזור לכם.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

- א. לא למד.
- ב. לא עשה.
- ג. מואס באחרים העושים.
- ד. שונא את החכמים,
- ה. מונע את האחרים.
- ו. כופר במצוות.
- ז. כופר בעיקר.
- הרי שבע.

אם ישמעו מוטב ואם לאו, ייסר
הקב"ה יסורים יותר גדולים על
אותן השבע, עד שיתנו לב לשוב.

ומה שאמר שבע על-חטאתיכם
כוונתו לומר כל המכות הן על אותן
השבע, רק מכיון שאין נותנים לב
לשוב, מתעצמות המכות יותר
ויותר על אותן השבע, והן
מתעצמות פי שבע פעמים.

ומה שאמר שבע על-חטאתיכם זו
הוראה על עצמת המכה ולא על
ריבוייה.

ובכך ניחא לומר שמידה טובה
מרובה ואין מידה רעה מרובה.
כי ה"מידה כנגד מידה" נשאר
בעינה ואינה מתרבת היא רק נהיית

בצורה כזו שלא תזכו לראות שידו
נגעה בכם.

ולעומת זאת, מידה טובה מרובה,
שכל המבקש לראות את ההשגחה,
יראנו הקב"ה נסים ונפלאות בהשגחתו
ית'.

שבע על-חטאתיכם (כו, כד)

יש לשאול, לכאורה נשמע פשוט
הענין שיעניש על אותה עבירה כפול
שבע. ואין יתכן לומר כך, והרי מידה
טובה מרובה ואין מידה רעה מרובה,
אלא מידה כנגד מידה.

אלא יש לומר, שאלו השבע, הן
כנגד שבע החטאות האמורות
בתחילת הקללות, וכפי שפירש רש"י,
בדרך של עבירה גוררת עבירה
בדיבור המתחיל "להפרכם את-
בְּרִיתִי" (כו, טו') ואלו הן:

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וכאמרו: **וְאַתְּכֶם אֲזָרָה בְּגוֹיִם,**
וְאַתְּכֶם אֲזָרָה גם אני. בבחינת עמו
אנכי בצרה.

אִז תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת-שַׁבְּתֹתֶיהָ כָּל
יְמֵי הַשָּׁמָה וְאַתֶּם בְּאָרֶץ אֲיִבֵיכֶם
אִז תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת-
שַׁבְּתֹתֶיהָ (כו, לד')

ויפלא למעין. שבשבע החטאות
המוזכרות בפרשה הנ"ל לא נאמר
החטא של השמיטה. אם כן מה הוא
שתרצה הארץ על שבתותיה.
אלא יש לומר שבראש רשימת
שבעת החטאים האמורים בפרשה היא
החטא שלא למד. כלומר שלא היו
עמלים בתורה. כפי שמובא ברש"י.
והשמיטה ניתנה על מנת שיהיו
עמלים בתורה על כל פנים אחת
לשבע שנים. והם לא הפקירו
שדותיהם ולא התפנו לעמל תורה.

ולכן הארץ צריכה להתרצות, על זה
שְׁבִינָה לא עמלו בתורה. ולא קיימו

יותר קשה וכבדה לפי גדל הכבדת הלב
וקשיות הערף עד יכנע לבבם.

וְאַתְּכֶם אֲזָרָה בְּגוֹיִם.

לפשוטו של מקרא אֲזָרָה הוא
בהוראה של פיעל, כאמרו:
ואתכם אפזר בין הגויים.

ולעומקו של מקרא, דומה המילה
לנפעל, אלא שבנפעל יש דגש באות
"ז". וה-"א" בסגול, כזה: אֲזָרָה.
ואשר על כן ידרש בדרך אל תקרי. אל
תקרי אֲזָרָה אלא אֲזָרָה.

שכביכול הכתיב הקב"ה על עצמו
שיזרה עצמו עם עמו בין הגויים, כעין
"עמו אנכי בצרה", וכאומרם ז"ל:
והשיב לא נאמר אלא ושב וקבץ.

שהקב"ה שב גם הוא כביכול יחד עם
הגלויות, אשר היה עמם בצרתם.
וכן ידרש לגבי המילה וְאַתְּכֶם. אל
תקרי וְאַתְּכֶם אלא וְאַתְּכֶם.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

להטריח את ישראל בהכנות שבת קדש. ולכן נטל את הוא"ו בידועו כי **יבוא פרט ליום ו'.**

וחמש פעמים שכתוב כן, הם כנגד חמשה ימים **שודאי יבוא.** שהרי בשבת מחלוקת היא אם יש תחומים מעל עשרה אם לאו, וספק יבוא.

נמצאנו למדים שפרט ליום ו' **שודאי לא יבוא,** וליום שבת קדש **שספק יבוא,** **חמש פעמים ודאי יבוא,** לכן **נטל יעקוב את הו'** מאליהו **חמש פעמים** ערבון שיבוא לגאול את בניו בימי השבוע הנותרים.

ואשר על כן כשמזמרים לכבוד אליהו הנביא במוצ"ש קושרים הזמירות עם יעקב אבינו, אמר ה' ליעקב, אל תירא עבדי יעקב. ונעשים כאומרים לו, הנה הנה הוא בא לגאול את בניו ולקבל את מִשְׁכּוֹנוֹ.

וְהָאָרֶץ אֲזָכָר. ויש ליתן טעם על זכירת הארץ, ודי היה לו לומר שיזכר הבנים, שיביאם לארץ.

ובהם נהגה יומם ולילה, שס"ה ימים בשנה.

ומי שאנוס על כל פנים שנה אחת בשבע שנים יהיה עמל שנה שלימה, כנגד שס"ה ימים שלא עמל בתורה. לכן קשר הכתוב את ענין השמיטה לשבע חטאות שבראשם ביטול תורה..

וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכָר וְהָאָרֶץ אֲזָכָר.
(כו, מב')

ברש"י וזכרתי את בריתי יעקוב. בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר. ובחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו.

ויש לשאול, מדוע נטל דוקא את האות ו', ומדוע **חמש פעמים.**

ועל דרך הצח יש לומר כי בבואו להכריז על המשיח בגאולת בניו לא יבוא אליהו ביום ששי, כדי לא

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וְהָאָרֶץ תִּעְזֹב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת-
שַׁבְּתֹתֶיהָ בְּהִשְׁמָהּ מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ
אֶת-עֲוֹנֵם יָעֹן וּבְלִעֹן בְּמִשְׁפָּטֵי
מֵאִסּוֹ וְאֶת-חֻקֹּתַי גָּעְלָה נַפְשָׁם
(כו, מג')

וְהָאָרֶץ תִּעְזֹב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת-
שַׁבְּתֹתֶיהָ.

לפשוטו של מקרא, על ידי שתיעזב
מהם הארץ, על כך היא תרצה את
שבתותיה, את שמיטותיה שלא נשמרו.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח,
נאמר וְתָרַץ הָאָרֶץ אֶת-שַׁבְּתֹתֶיהָ על
אשר לא למדו, לא הקשו ולא תירצו
בלימודם דבר.

ועל דרך הרמז והסוד, כנ"ל, תרמוז
המלה בְּהִשְׁמָהּ על שם ק' מע"ב שמות
מבש הוא המלאך הממונה על בחינת
הארץ, ועל העמל בתורה. כששני
ההה"ן הן אותיות משם השם,
המכוונות כנגד עיני ה' אלקיך בה. ה'
אחת אל הארץ התחוננה וה' אחת
כנגד הארץ העליונה.

אלא כפי שמבואר במקום אחר,
[דברים יא יב] אָרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ
דָּרַשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ
מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית לְשָׁנָה.
שהשגחת ה' בה, כביכול אומר הקב"ה
כשם שאזכר השגחתי על הבנים, כן
אזכר השגחתי על הארץ שנתתי
לבנים.

וכל מקום שנאמר עיני ה' כוונתו על
השגחת הפרטית על ארצו ועל בראיו
גם כשאינם בארצו. כי ממנה
מתברכות כל הארצות והשגחתו ית'
מתרחבת מהארץ אזכר לכל העולם
כולו.

ועל דרך הצח יש לומר והארץ אזכר
אזכר את עוונה הראשון אשר עשתה
עץ עושה פרי ולא עץ פרי, ועתה
וְהִרְצָת אֶת-שַׁבְּתֹתֶיהָ. מאי שַׁבְּתֹתֶיהָ.
שנמחל לה בזה עוונה הראשון, אשר
שבתה מלעשות עץ פרי. ואשר כנגד
זה היתה נמנעת מלשבות בשמיטה,
ועתה וְהִרְצָת אֶת שְׁנֵיהֶם גם יחד. לכן
אמר והארץ אזכר.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

שברצותה את בניה תרוץ לקראתם
בשובם אליה, ותקיים להם "קפיצת
הדרך". בראותה כי הם גם הם ירצו
לשוב אליה, לאחר שירצו את עונם,
יירצו אליה, כחתן לקראת כלה.

ועוד על דרך הסוד והרמז יש לומר
בְּהִשְׁמָה הוא שם קדוש שני, מע"ב
שמות כנ"ל, הנקרא: **מהש**, ועל דרך
"אל תקרי". **כיצד**: חלק את המילה
בְּהִשְׁמָה לשתיים, **בה** - **שמה**. **שמה**
הוא השם הק' **מה'ש**, והוא אותיות
מש'ה, כנגד משה רבנו. ונקרא
בהיפוך אותיות כנגד הפוך בה והפוך
בה דכולא בה. **ובחינת התיקון של**
השמיטה תהיה בתוספת האותיות **בה**,
שעל ידי שמירת השמיטה משה רבנו
אכן נמצא בארץ. והן אותיות
בְּהִשְׁמָה, **בה** - **שמה**, **בה** - **משה**. **בה**
בארץ היא בחינת **מה"ש** הן אותיות
משה, הוא משה רבנו אשר מחד גיסא
תובע את **עלבון עמל התורה**, ומאידך
גיסא ממחר להמליץ טוב עבור הת"ח
ליתן שכרם מושלם **בנטשם את**
אדמתם על מנת לעסוק בתורתם.

ועוד ירמוז, באמרו פעמיים **בְּהִשְׁמָה**,
והיא בגימטרי קטנה אחד, **ופעמיים**
בהשמה בגי' קט' **שתיים**. וכן **עמלים**
בתורה גם בגי' קטנה **שתיים**.
לומר לך, שהמילה **בְּהִשְׁמָה** פעמיים
בשמיטה וביובל, היא כנגד **עמלים**
בתורה. ועמלים בתורה הוא התיקון
של בהשמה.

ועוד, על דרך הצח אָז תִּרְצֶה הָאָרֶץ
אֶת-שְׁבִתְתֶיהָ. תרצה מלשון ריצוי.
וגם מלשון רצון, וגם מלשון ריצה
כביכול ברגליים.

לומר לך, שתודיע הארץ לכל יושביה
שאף גם זאת שמאסו בארץ חמדה,
היא לא מאסה בהם. ומיחלת מתי
אשוב אל אישי הראשון. כי טוב לי אז
מעתה. **וכמים הפנים לפנים, כן לב**
האדמה לאדם.

כשם שירצו הבנים לשוב אל האדמה,
כן תרצה הארץ לשוב אליהם. כעין
שאמר הקב"ה שובו אלי ואשובה
אליכם.

ואשר על כן חזר הפסוק לומר וְתָרַץ
אֶת-שְׁבִתְתֶיהָ בְּהִשְׁמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ
אֶת-עֲוֹנָם. (כו, מג').

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

בארץ מלאכיו עושי דברו של
הקב"ה הקרויים מה"ש מה"ם.

ובזה הם ירצו את עוונם, כלומר
יִרְצוּ על קלקולם.
ובדרך הצח, יִרְצוּ ממש, יִרְצוּ לתקן
את עוונם. ועל ידי שִׁירוּצוֹ לְרִצוֹת
לתקן עוונם, בזה יִרְצוּ את אדמתם.

וְהָיָה עֲרֹפֶךָ הַזְכָּר מִבְּרַחֲמֵי
שָׁנָה וְעַד בְּרַחֲמֵי שָׁנָה וְהָיָה
עֲרֹפֶךָ חֲמִשָּׁים אֶקָּל בְּסֶפֶר בְּאֶקָּל
הַקָּדָשׁ (כז, כג')

וְהָיָה עֲרֹפֶךָ.

פירש רש"י וכפל הכפי"ן לא ידעתי
מאיזה לשון הוא. ומביא השפתי
חכמים תמיהת הרא"ם, שמובא בתורת
כהנים ובמסכת ערכין דף ד' בפירוש
שהוא כ"ף הכינוי כמובא שם
בברייתא:

עֲרֹפֶךָ ערך כל גופו הוא נותן ולא ערך
איברים. ערך כל גופו ולא ערך
מקצתו.

ועוד על דרך הצח, יורה הקלקול על
דרך התיקון, כעין תשובת המשקל.
דרך הקלקול הוא וְהָאָרֶץ תִּעְזֹב
מִמֶּנּוּ, מהם הכוונה מבניה, ובגלל
בניה. ודרך התיקון הוא כאומרו:
וְהָאָרֶץ תִּעְזֹר מִמֶּנּוּ, שבהיותם
שומרים השמיטה ולימוד התורה, בזה
הם עוזרים לארץ להתקיים. על דרך
שכתוב עֲזֹב תִּעְזֹב עמו, ופירשוהו
עֲזֹר תִּעְזֹר לוֹ. לכן על ידי הבנים
תיעזר הארץ להפריח שממותיה.

ועוד על דרך הסוד והרמז, מה'ם
הוא שם קדוש מע"ב שמות, שתפקידו
הוא לשמור על ארבע כנפות הארץ,
כארבע כנפות הציצית שלא יפסלו.
ואשר על כן השם הק' מה'ם הוא
המכוון בפרשת ציצית במילה "כנפי"
בפסוק ועשו להם ציצית על כנפי
בגדיהם לדורותם.

ועוד שהוא גם יוצא מן הפסוק
"הַמִּים", בפרשת בשלח באומרו:
ויבקעו המי'ם. והם רמז למים של
תורה, המתבקעים בדרך הלימוד,
ומבקעים ומשדדים מערכות הטבע על
ידי לומדיהם. ואשר על כן כתיב
בְּהִשְׁמַחַת מִמֶּנּוּ. בה - שמה מהם. בה,

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

אלא דבר שהוא שווה לכל נפש והוא מספר שניו.

ומאחר והושוו כולם לפניו בענותנותם, יוכל ערכם לחול עליהם ליתן להם כל אחד ואחד לפי ערכו וחשיבותו הרוחנית כפי שמוערך על ידי בוראו.

וְהָיָה עֲרֹכְךָ הַיְנָקָר (כז, ג')

יש ליתן טעם מדוע מסתיים חומש ויקרא בעניני הערכין.

ויש לומר, שהערכין מוערכין על פי הכהן. וחומש ויקרא היא תורת כהנים, וראוי לסיימה כפי שהחלה, ככהן.

ועוד, כמובא באוהב ישראל מאפסא, שיש שני סוגי הנהגה. הנהגה בחירית לפי מעשי האדם, והנהגה עצמית לפי רצון ה'. כעין וחנותי את אשר אחון, אע"פ שאינו הגון. וכנגד זה יש שני סוגי ערכך.

האחד הוא הערכך שהוא כנגד הנהגה עצמית, שהיא כעין גזירת הכתוב, מה

והשפתי חכמים דוחה התמיהה, באמרו שרש"י כתב על שאר הערכך הכתוב בפרשה שאין שייך שמה חילוק בין כל גופו למקצתו.

ולעומקו של מקרא יש ליתן הסבר נוסף ברש"י באמרו וכפל הכפ"ן לא ידעתי מאיזה לשון הוא. שרש"י אכן ידע גם ידע את הדרשה המובאת, רק כתב שאינו יודע מאיזה לשון הוא. שאין זה דרך פשט הלשון לומר איש כי יפליא בערכך. בערכו מבעי ליה. מאי בערכך, לכן פירש רש"י לא ידעתי מאיזה לשון הוא הפשט הזה.

ועל דרך הדרש והמוסר ייאמר: שכל אחד ואחד מוערך אצל הקב"ה לפי כוחו וחשיבותו העליונה.

והאדם שאינו יודע ערכו לפני בוראו, ניתן לו דרך להעריך עצמו לפי שניו. והוא דרך של ענוה שנתן לנו הבורא ית'. שלא ישגה כל אחד ואחד לומר אני ואפסי עוד, לי יאורי ואני עשיתיני.

לכן לא כתבה התורה ערכו לפי חשיבותו ודרגתו הרוחנית או הגשמית.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

ועוד יש לומר שאלו שני סוגי הערכין, הערך הבחירי והערך העצמי, הם כנגד מלכותא דרקייעא ומלכותא דארעא. ומתאחדים כאחד לומר מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא.

ועל דרך הצח, יש לומר ששני ערכין אלו, ערכין דלעילא וערכין דלתתא הם כנגד חוקות שמים וארץ. ונרמזו בנבואת ישעיהו, (ישעיה מט, טז): **הן על פנים תקתיך. כפים כנגד פעמיים כ"ף שבערכך. ובזה נקשר הערכין עם בחוקותי.**

**וְכָל-מַעֲשֵׂי הָאָרֶץ מִזְרַע הָאָרֶץ
מִפְרֵי הָעֵץ לֵה' הוּא קִדְשׁ לֵה'.**

**וְאִם-גָּאֵל יִגְאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂיו
חֲמִשִּׁיתוֹ יִסֵּף עָלָיו. וְכָל-מַעֲשֵׂי בְקֶרֶךְ
וְצֵאן כָּל אֲשֶׁר-יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט
הָעֲשִׂינִי יִהְיֶה-קִדְשׁ לֵה'. (כו, לא-
לג')**

סיים הפרשה במעשרות שהם יבול הארץ, וכן הבקר והצאן שנקראים יבול הארץ, לנעוץ תחילתה של הפר'

ערכו בכל גיל, והשני הוא הערכך שהיא הנהגה בחירית, שהאדם מקדיש שדהו וכו', ובבואו לפדותו, יעריכנו הכהן. וכנגד אלו שתי הנהגות, נכתבה כ"ף כפולה של הערכך.

ועוד י"ל שברית ראשונים היא הלפנים משורת הדין כנ"ל. ואשר על כן היא הערך שמעריך הקב"ה את כנסת ישראל ואשר אין לו ערוך, וכל יקר שבעולם לא ישוה לה. וערך יקר זה שת עלינו הקב"ה בחמלתו ובאהבתו אותנו.

וכדי שיהיה לערך הזה על מה לחול, נתן לנו הקב"ה את פרשת ערכין. שיוכל האדם להקדיש עצמו ורכושו להקב"ה וליתן ערך תמורתו, ויהיה ערך זה קטן ככל שיהיה, הרי הוא מושך חסדי ה' לחול עליו הערך הגדול ששת עלינו הקב"ה מלמעלה.

ולכן נאמר הערכך, בשני כ' במקום הערך. שיש כאן ערך שלמטה מכוון כנגד הערך שלמעלה.

לעומקו של מקרא בהר בחוקותי

וְהָיָה-הוּא וּתְמוּרָתוֹ יְהִי־קֹדֶשׁ.

ועל דרך הדרש, כשם שתחילתה היא על עמל התורה כן תדרש סופה על עמל התורה.

שבדרך עמל התורה תעלה סברא וכנגדה תהיה סברא אחרת ותדחה הראשונה. ולא תהיה הנדחית רעה בעיני אדוניה, אלא תהיה המסקנה קדש ותמורתה הנדחית גם היא תהיה קדש, לידע דרך הפלפול לחזק המסקנה.

אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי.
(כו, לד')

ואשר על כן סיים הפרשה בציווי ה' אל משה.

שיבוא משה רבנו ויעיד על לימודם של הת"ח שהוא קדש ותמורתו קדש.

בסופה וסופה בתחילתה. שנאמר בה **ונתנה הארץ יכולה.**

וכשם שיש יכול טוב בארץ הגשמית כן יש יכול טוב בארץ הרוחנית היא לימוד התורה הק'.

וכשם שעיני ה' אלקיך בה בארץ הגשמית, כן עיני ה' אלקיך בה בארץ הרוחנית, בעמל התורה.

וזה שאמר הכתוב אז תרץ הארץ את שבתותיה **בְּהִשָּׁמָה** מהם. אותיות משה. שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני. ואשר על כן תסתיים הפרשה וכן ספר ויקרא במשה רבנו.

לֹא יִבְקַר בֵּין-טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְיָרוּ וְאִם-הִמָּר יִמְיָרוּ וְהָיָה-הוּא וּתְמוּרָתוֹ יְהִי־קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל:
(כו, לג')

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל:

leshem895@gmail.com

